

La foscor visible, William Styron

Un dels trets que caracteritza –si més no, pot caracteritzar– els grans, grans, grans, artistes és el de la seva multidisciplinarietat: la seva capacitat de destacar en més d'un àmbit artístic o cultural. Els exemples dels renaixentistes Leonardo da Vinci i Michelangelo Buonarroti no poden ésser més evidents: la seva incontenible força creativa no admetia ésser limitada a una sola de les arts i produïa els seus fruits en diverses disciplines.

Per desgràcia, en general aquesta pluralitat artística en comptes d'ésser lloada, ha estat menystinguda i considerada com a accessòria de l'art principal, com un divertimento sense valor propi. Només aquesta concepció justifica el desconeixement de l'obra escultòrica de Picasso o de la poesia de l'autor dels frescos de la Capella Sixtina, tot i la seva indubtable qualitat:

*“Dal lascivo amor il cor s'infiamma,
che il perduto senno ancor ragiona
del cammin trovato nulla vanta.”*

Pel que a la literatura es refereix, la vàlua artística d'un bon nombre d'escriptors en d'altres camps ha costat grans esforços que sigui coneguda, i encara més reconeguda. Així, l'obra pictòrica de Narcís Comadira cada vegada és més considerada. Com ho és, però a la inversa, la poètica d'Albert Ràfols-Casamada. Per no esmentar les esplèndides dots arquitectòniques de Joan Margarit.

Segurament aquesta capacitat plural dels grans artistes es deu, precisament, al fet que posseeixen una visió global no tan sols de la cultura, sinó de la vida. Per als magnes creadors el món és un tot, un tot complet i indivisible, impossible de compartimentar. I la grandesa de l'art consisteix en la seva capacitat de mostrar les diverses –i complementàries– facetes d'aquest tot.

Aquesta realitat explica que alguns dels més elevats genis de la literatura ens hagin deixat mostres indelebles de la seva capacitat d'anàlisi en d'altres camps. Tan sols cal recordar la vigència permanent de les tesis sobre l'ensenyament dels infants que Lev Tolstoi portà a la pràctica a la seva escola de làsnaia Poliana –recollits, de manera parcial, a *Qui ha d'ensenyar a qui* (Eumo editorial / Diputació de Barcelona, 1990).

Una de les novetats d'enguany ens ha obsequiat amb una mostra més de l'aportació que un autor consagrat pot fer a una disciplina no pròpiament literària. *La foscor visible, Crònica d'una follia* (*Darknes Visible, A Memoir Of Madness*), de William Styron, Editorial Límits, 2011, ens presenta una excepcional recopilació sobre els paorosos perills que suposa caure en pou infernal i sense fons de la depressió.

En una breu i esplèndida obra, que navega sàviament entre les aigües de l'assaig i de les memòries –que es beneficia de la rigorosa anàlisi del primer i l'interès i la flexibilitat de les segones, i, el que és més meritori (i, sobretot, agraït pel lector) evitant el risc de caure en la feixuguesa o la trivialització que aquest híbrid literari podria haver comportat en unes mans menys dotades– Styron ens ofereix un manual imprescindible per a afrontar amb èxit la davallada indeturable vers l'infern que suposa aquesta tan greu, indesitjable i encara vergonyant malaltia.

Plantejada amb una espontaneïtat i naturalitat admirables, a pit descobert i amb el cor a la mà, i gosant acarar amb coratge el descrèdit i desprestigi personal i professional que li podria suposar el reconeixement públic de la depressió, l'autor de *The Confessions of Nat Turner* ens presenta algunes de les claus que poden permetre als afectats alliberar-se d'aquesta tan cruel, engavanyadora i sovint anihiladora malaltia. D'aquesta devastadora epidèmia mental que ha abocat a llevar-se la vida a tants i tants grans artistes.

La primera –i del tot fonamental, imprescindible– clau és el reconeixement d'estar-ne afectat. I, sobretot, ésser capaç de passar de la fase inicial del reconeixement –ja prou conflictiva i arriscada– a la de l'acceptació. A acceptar la depressió com el que és: una greu i severíssima malaltia. I no pas, com s'ha defensat durant tant de temps –en gran part pel caràcter denigrador que ha dut aparellat–, com un simple estat d'ànim. I menys encara, com un pur estat d'ànim lleu i passatger. Quan, si en algun extrem estan d'acord tots els entesos en depressió, és que en cap cas es tracta d'un estat ni lleu ni transitori...

Des de la primera línia –“A París (...) per primera vegada vaig ser plenament conscient que la lluita que lliurava contra el desordre de la meva ment (...) podia tenir un desenllaç fatal.”– Styron ens embolcalla amb la seva prosa subtil, suau i delicada per convidar-nos a acompanyar-lo en el seu viatge a les masmorres infernals de la depressió. I ho fa amb una extrema elegància,

capbussant-se amb una sinceritat absoluta en uns records que no poden ésser-li més dolorosos. Narrant-los amb una claredat i una clarividència envejables, com si el protagonista no hagués estat ell, sinó algun dels seus personatges.

El tan ben escollit títol del seu particular descens als inferns prové precisament de la descripció de l'Infern que fa John Milton al vers 63 de *Paradise Lost* (*Paradís Perdut*):

“No light; but rather darkness visible”

Aquesta acurada descripció del seu viacrucis existencial —que evita acabar a la creu per ben poc, en un instant suprem de lucidesa, propiciat pel suport incondicional de Rose, la seva dona— ens retrotrau immediatament al descens de Dante Alighieri als regnes de Llucifer, com més va més llòbrec i paorós. Però que també ens fa pensar en *Heart of Darkness* (*En el cor de les Tenebres*), de Joseph Conrad, pel que implica de davallada no tan física sinó espiritual, de lluita amb els dimonis propis, d'immersió en la més pregonera foscor interior. Pel que té de descoberta d'aquella part obscura que tots duem a dins, de l'aspecte més obscur i inconfessable de la nostra individualitat.

En certa manera, el pelegrinatge de Styron pel món desconegut i desesperant de la depressió, de la depressió greu, inhabilitadora, que impedeix comportar-se amb normalitat, que va enfosquint-nos i pertorbant-nos progressivament la nostra personalitat, el duu a conèixer amb pèls i senyals el Mr. Hyde que s'arrauleix, atrabiliari, en algun dels més recòndits racons del nostre ésser. I no tant sols a conèixer-lo sinó, el que és més greu i preocupant, a conviure-hi. En un inici, ocasionalment; més endavant, sovint; per fi, de manera permanent i enfollidora.

El gran mèrit de l'escriptor no fou que no tan sols aconseguí alliberar-se d'aquesta situació catastròfica i exasperant —resistint la temptació al suïcidi que no van ésser capaços de superar tants d'altres artistes: Virginia Woolf, Cesare Pavese, Sylvia Plath, Jack London, Yukio Mishima, Vladímir Maiakovski...— sinó que ens ha llegat una obra que ben segur que pot servir de model i d'ajuda a tots aquells que passin per un tràngol tan sever i insofrible com el de la depressió.

És per això que *La foscor visible, Crònica d'una follia* és una obra no tan sols recomanable per a qualsevol biblioteca, pel seu alt valor literari sinó també —i potser sobretot— per tots el personal de l'àmbit sanitari (metges, psiquiatres, psicòlegs...) que tractin amb persones afectades per una depressió aguda. Entenem que, a banda del tractament i la medicació que creguin adient administrar-los, farien bé en receptor-los la lectura d'aquest tan esplèndida, captivadora i il·lustradora obra. Tenir-lo una bona temporada com a llibre de capçalera ben segur que resultarà força beneficiós per a tots aquells que hagin caigut a la xarxa apegalosa de la depressió.

Guiats per aquesta voluntat terapèutica, en transcrivim un fragment:

«Aleshores ja havia tornat a la meua casa de Conecticut. Era octubre, i un dels trets inoblidables d'aquella fase del meu desequilibri fou la manera com el meu propi mas, la meua estimada llar durant trenta anys, en el moment del dia en que regularment el meu esperit s'enfonsava en el seu punt més baix, prenia per a mi un caràcter sinistre gairebé palpable. La llum evanescent del capvespre —semblant a la famosa “llum esbiaixada” d'Emily Dickinson, que li parlava de mort, de freda extinció— no tenia res de la familiar bellesa autumnal, sinó que m'entrampava en les seves tenebres sufocants. Em feia creus de com aquell lloc amical, curulls de records, com per exemple (també en paraules de la poetessa) “nois i noies”, “rialles, habilitats i sospirs / i vestits i rinxols”, podia semblar-me tan hostil i amenaçador d'una manera gairebé perceptible.»

Una casa a Florència, traducció de Joan Fontcuberta Gel, pàg. 60-61

diumenge, 6 de març del mmxi

© Xavier Serrahima 2011

www.racodelaparaula.com

Informació sobre els drets

